

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ĮSTATYMO DĖL UŽSIENIEČIŲ TEISINĖS PADĖTIES NR. IX-2206 28 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XVP-154

Nr.

Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsniu ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo 2025 m. kovo 18 d. rytinio posėdžio metu priimtą sprendimą (protokolas Nr. SPP-22), Lietuvos Respublikos Vyriausybė **n u t a r i a**:

Nepritarti Lietuvos Respublikos įstatymo Dėl užsieniečių teisinės padėties Nr. IX-2206 28 straipsnio pakeitimo įstatymo projektui Nr. XVP-154 (toliau – Įstatymo projektas) dėl šių priežasčių:

1. Įstatymo projektas neatitinka Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnyje nustatyto teisėkūros tikslingumo principo, reiškiančio, kad teisės akto projektas turi būti rengiamas ir priimamas tik tuo atveju, kai siekiamų tikslų negalima pasiekti kitomis priemonėmis, ir efektyvumo principo, reiškiančio, kad rengiant teisės akto projektą turi būti įvertinamos visos galimos teisinio reguliavimo alternatyvos ir pasirenkama geriausia iš jų.

Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ (toliau – Įstatymas) 50 straipsnio 1 dalyje nustatytas 21 pagrindas panaikinti leidimą laikinai gyventi. Taip pat Įstatyme ir jo įgyvendinamuosiuose teisės aktuose nustatytos aplinkybės, kurias turi įvertinti, ir procedūros, kurias turi atlikti Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – Migracijos departamentas), priimdamas sprendimą dėl leidimo laikinai gyventi panaikinimo. Pavyzdžiui, vertindamas, ar yra pagrindas panaikinti studijų pagrindu išduotą leidimą laikinai gyventi (Įstatymo 50 straipsnio 1 dalies 9 punktas), Migracijos departamentas privalo pasikonsultuoti su mokslo ir studijų institucija, kurioje šis užsienietis studijuoja (Įstatymo 50 straipsnio 1¹ dalis), kai kuriais atvejais Migracijos departamentas privalo suteikti užsieniečiui atitinkamą Įstatyme nustatytą laikotarpį, per kurį užsienietis, siekiantis išsaugoti teisę laikinai gyventi Lietuvoje, turi atlikti tam tikrus veiksmus ar pateikti dokumentus (pvz., Įstatymo 50 straipsnio 2¹ dalis), arba priimdamas sprendimą dėl leidimo laikinai gyventi panaikinimo Migracijos departamentas kartu turi panaikinti ir užsieniečio šeimos narių turimus leidimus laikinai gyventi, jei jie neturi teisės gyventi Lietuvoje kitu Įstatymo nustatytu pagrindu (Įstatymo 50 straipsnio 3 dalis). Ypač kruopščiai ir įvairiapusiškai turėtų būti vertinami atvejai, kai sprendžiamas klausimas dėl leidimo laikinai gyventi panaikinimo užsieniečiams, kuriems suteikta papildoma ar laikinoji apsauga, ar leidimas laikinai gyventi užsieniečiui išduotas dėl humanitarinių priežasčių, nes

panaikinus leidimą laikinai gyventi užsienietis netektų teisės gyventi Lietuvoje, bet negalėtų būti grąžintas į užsienio valstybę ar išsiųstas iš Lietuvos Respublikos. Įstatymo 50 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad minėto straipsnio 1 dalies 4–12, 16–18 punktuose nustatytais pagrindais leidimas laikinai gyventi panaikinamas, jei tai buvo pagrindas gauti leidimą laikinai gyventi, todėl vertinant, ar yra pagrindas panaikinti leidimą laikinai gyventi, būtina įvertinti ir jo išdavimo pagrindą. 2023 m. buvo išduota arba pakeista 152718 leidimų laikinai gyventi, 2024 m. – 146657 leidimai laikinai gyventi; 2023 m. panaikinti 8086 leidimai laikinai gyventi, 2024 m. – 29673 leidimai laikinai gyventi.

Įvertinus platų ir skirtingą įvairioms užsieniečių grupėms taikytinų veiksmų ir procedūrų, kurios atliekamos, siekiant panaikinti leidimą laikinai gyventi, spektrą, akivaizdu, kad leidimo laikinai gyventi panaikinimo procedūra sudėtinga ir reikalaujanti didelių institucinių išteklių bei kompetencijos. Atsižvelgiant į didelį panaikinamų leidimų laikinai gyventi skaičių, konstatuotina, kad Migracijos departamentas efektyviai įgyvendina jam suteiktus įgaliojimus panaikinti užsieniečių leidimus laikinai gyventi. Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – Valstybės sienos apsaugos tarnyba) šiuo metu neturi nei kompetencijos, nei pakankamai žmogiškųjų išteklių, kad galėtų tinkamai vykdyti leidimų laikinai gyventi panaikinimo funkciją. Įvertinus tai, darytina išvada, kad galiojantis teisinis reguliavimas užtikrina efektyvią leidimų laikinai gyventi panaikinimo procedūrą, todėl Įstatymo projektu siūloma teisinio reguliavimo priemonė – suteikti įgaliojimus Valstybės sienos apsaugos tarnybai naikinti leidimus laikinai gyventi – netikslinga ir nėra būtina Įstatymo projekto tikslui pasiekti.

Be to, priėmus Įstatymo projektu siūlomą reguliavimą kyla rizika sukurti prielaidas nepagrįstam Migracijos departamento ir Valstybės sienos apsaugos tarnybos funkcijų dubliavimui, o kartu ir neefektyviam įstaigų turimų išteklių naudojimui. Išskaidžius atsakomybę už leidimų laikinai gyventi panaikinimą gali kilti papildomų rizikų migracijos kontrolės srityje, nes tą pačią funkciją vykdant kelioms institucijoms būtų neaišku, kuriai iš jų valstybės institucijos, įstaigos ar kiti subjektai, kurie turi informacijos ar duomenų, susijusių su leidimo laikinai gyventi panaikinimu, turėtų juos siųsti, taip pat yra rizika, kad dėl to paties leidimo laikinai gyventi panaikinimo būtų pradėtos 2 procedūros ir paklausimai grėsmės vertinančioms institucijoms galėtų būti dubliuojami, be to, neaišku, kokia būtų kiekvienos įstaigos atsakomybės apimtis, t. y., jeigu užsieniečio, kuris nebeatitinka leidimo laikinai gyventi išdavimo sąlygų, leidimas laikinai gyventi būtų nepanaikintas, kuri įstaiga turėtų prisiimti atsakomybę už netinkamą funkcijos vykdymą.

2. Pažymėtina, kad, vadovaujantis Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 10 straipsnio 5 dalies 5 punktu, administraciniame sprendime turi būti nurodytas teisinis ir faktinis pagrindas ar kitos administraciniam sprendimui įtakos turėjusios aplinkybės. Taigi sprendimas dėl leidimo laikinai gyventi panaikinimo turi būti pagrįstas individualaus vertinimo metu nustatytais faktinėmis aplinkybėmis, o norint įvertinti ir nustatyti visas sprendimo panaikinti leidimą laikinai gyventi priėmimui reikšmingas aplinkybes dažniausiai nepakanka tik patikrinti informaciją apie užsienietį informacinėse sistemose, bet reikia kreiptis

ir gauti informaciją ar duomenis iš kitų valstybės institucijų ar įstaigų, t. y. turi būti atliktas kompleksinis duomenų ir aplinkybių vertinimas. Dėl šių priežasčių Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnai, atliekantys patikrinimą, negalėtų iškart priimti sprendimo panaikinti leidimą laikinai gyventi. Taigi Įstatymo projekto siekis – panaikinti leidimą laikinai gyventi be perteklinių procedūrų ir tarpinstitucinių derinimų – nebūtų pasiektas.

3. Įstatymo projekto aiškinamajame rašte nurodyta, kad Valstybės sienos apsaugos tarnyba galėtų panaikinti leidimus laikinai gyventi, kai būtų užfiksuotas užsieniečio neteisėtas buvimas Lietuvos Respublikoje, ir tokiu būdu būtų užkirstas kelias užsieniečiui išvengti sankcijos, o migracijos kontrolė taptų efektyvesnė. Pažymėtina, kad Įstatymo projekto aiškinamajame rašte nurodyta situacija praktikoje neįmanoma, nes, kol užsienietis turi galiojantį leidimą laikinai gyventi, jis yra teisėtai Lietuvos Respublikoje, ir sankcijos dėl neteisėto buvimo Lietuvos Respublikoje jam negali būti taikomos. Jeigu Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnai nustato, kad užsienietis naudojasi negaliojančiu (panaikintu) leidimu laikinai gyventi, toks leidimas laikinai gyventi iš užsieniečio paimamas, o užsieniečio administracinės atsakomybės ir teisinės padėties klausimas sprendžiamas įstatymų nustatyta tvarka. Taigi Įstatymo projektu nėra sprendžiama egzistuojanti problema.

4. Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymo 20 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad Valstybės sienos apsaugos tarnybos pagrindinė paskirtis – įgyvendinti valstybės sienos apsaugą ir jos kirtimo kontrolę, o karo metu – priklausant ginkluotosioms pajėgoms ginti valstybę. 2021 m. vasarą Lietuvai susidūrus su iki tol neregėto masto neteisėtai Lietuvos Respublikos valstybės sieną su Baltarusijos Respubliką kertančių užsieniečių skaičiumi paaiškėjo, kad esama užsieniečių priėmimo sistema, kai užsieniečių priėmimo sąlygomis turėjo pasirūpinti Valstybės sienos apsaugos tarnyba, apsunkina šios tarnybos tiesioginės funkcijos – saugoti valstybės sieną – vykdymą, todėl ši sistema buvo pertvarkyta, ir nuo 2025 m. sausio 1 d. Valstybės sienos apsaugos tarnyba nebevykdo šios jai nebūdingos funkcijos. Devynioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2025 m. kovo 12 d. nutarimu Nr. 151 „Dėl Devynioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“, 7.8.2 papunktyje numatytame veiksme, be kita ko, nustatyta – sustiprinti valstybės sienos apsaugą, pasirengti tinkamai reaguoti į migracijos instrumentalizavimą ir galimą migracijos srautų didėjimą. Atsižvelgiant į tai, kad Įstatymo projektu Valstybės sienos apsaugos tarnybai siūloma nustatyti naują funkciją – panaikinti užsieniečio leidimą laikinai gyventi, t. y. priimti atitinkamą administracinį sprendimą, – darytina išvada, kad toks reguliavimas neatitiktų pagrindinės šios įstaigos paskirties ir nuoseklaus valstybės siekio stiprinti Valstybės sienos apsaugos tarnybos kompetencijas vykdyti šiuo metu jai įstatymais priskirtas funkcijas.

5. Įstatymo projektu siūlomam reguliavimui įgyvendinti neabejotinai reikėtų papildomų valstybės biudžeto lėšų Valstybės sienos apsaugos tarnybos žmogiškųjų išteklių didinimui, kompetencijų kėlimui, teisiniams ginčams. Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos 2025 – 2027 metų biudžeto patvirtinimo įstatyme papildomų asignavimų šiam tikslui nėra numatyta.

Taip pat atsižvelgiant į tai, kad valstybės biudžetas planuojamas, įvertinus pagrindines rizikas valdžios sektoriaus finansams, rizikas dėl geopolitinės padėties pokyčių ir jos galimo poveikio Lietuvos, Europos Sąjungos ekonomikoms, žmonėms, saugumo padėčiai ir siekiant išlaikyti visų valdžios sektoriui priskiriamų biudžetų tvarumą vidutiniu ir ilguoju laikotarpiu, užtikrinti apsaugą nuo ekonominių svyravimų, artimiausiu metu finansinės galimybės didinti valstybės biudžeto asignavimus bus labai ribotos.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą konstatavo, jog pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją įstatymų leidėjas negali sukurti tokios teisinės situacijos, kad būtų išleidžiamas įstatymas arba kitas teisės aktas, kuriam įgyvendinti reikia lėšų, bet tokių lėšų neskiriama arba jų skiriama nepakankamai (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas).

Be to, atsižvelgiant į tai, kad Įstatymo projektu siūlomos teisinio reguliavimo priemonės nėra būtinos, darytina išvada, kad įgyvendinant siūlomą reguliavimą valstybės biudžeto lėšos būtų eikvojamos netikslingai ir neefektyviai.

Ministras Pirmininkas

Vidaus reikalų ministras